

EVALUACIJA SOCIJALIZACIJSKIH I OBRAZOVNIH EFEKATA ODGOJA, OBRAZOVANJA I REHABILITACIJE DJECE USPORENOG KOGNITIVNOG RAZVOJA¹

Vladimir Stančić

Fakultet za defektologiju
Sveučilište u Zagrebu

Prethodno saopćenje
UDK: 376,433
Prispjelo: 08. 04. 1985.

Praksa odgojno—obrazovne integracije djece s teškoćama u razvoju u redovne osnovne škole u SR Hrvatskoj počela se provoditi u nešto širem opsegu g. 1981. nakon donošenja novog Zakona o odgoju i osnovnom obrazovanju iz 1980. godine. Ta je praksa postavila niz teorijskih i praktičkih pitanja od kojih je najbitnije: je li moguće rad s tom djecom organizirati u integracijskim uvjetima tako da redovna škola ne bi bila za nju restriktivna okolina?

Da bi se našao odgovor na to i na neka druga pitanja, Fakultet za defektologiju u Zagrebu poduzeo je g. 1982. istraživanje kojemu je bio cilj evaluirati uspješnost odgoja, obrazovanja i rehabilitacije djece usporenog kognitivnog razvoja (UKR djece: ta djeca prema definiciji unutar istraživanja obuhvaćaju lako mentalno retardiranu djecu, granične slučajeve i kulturno depriviranu djecu) unutar četiri modela rada s tom djecom na kontinuumu različitog stupnja ostvarivanja integracije.

U navedenom istraživanju izabrana su četiri modela rada:

1. Eksperimentalni model (E) u kojemu je bio organiziran poseban rad s UKR djecom; uz razredne nastavnike taj su rad — u dodatnom dijelu — provodili i posebno

angažirani defektolozi. U taj model ušli su učenici s područja Slavenskog Broda.

2. Kontrolni model br. 1 (K — 1) obuhvaćao je UKR djecu u Sl. Brodu i na širem području Sl. Broda. Ta su UKR djeca bila smještena u redovne škole (mimo ingerencija ovog istraživanja) i s njome su radili samo razredni nastavnici; niti djeci niti nastavnicima nije bila osigurana bilo kakva stručna defektološka pomoć.

3. Kontrolni model br. 2 (K — 2) obuhvaćao je UKR djecu smještenu u redovne osnovne škole, a dijelu te djece kao i njihovim nastavnicima posebnu pomoć je pružao defektolog — stručni suradnik koji je radio onako kako je uobičajeno danas u školama u kojima postoji defektolog kao stručni suradnik.

4. Kontrolni model br. 3 (K — 3). Taj je model obuhvaćao djecu smještenu u školu s posebnim uvjetima (bivšu specijalnu školu) „Z. Sremec“ u Osijeku.

U početku ispitivanja svaki je od navedenih modela sadržavao po 17 učenika, budući da zbog financijskih razloga nije bilo moguće da ih se ispitivanjem više obuhvati. U nekim je modelima zbog različitih razloga ostalo samo po 16 učenika.

¹ Širi izvještaj o organizaciji ovog istraživanja izdao je Fakultet za defektologiju u Zagrebu kao interno izdanje pod nazivom „Opis istraživanja“, FD, Zagreb, 1985.

Bio je formiran također i referenični uzorak učenika (bez teškoća u razvoju), a sastojao se iz po tri učenika u svakom odjeljenju u koje je bilo uključeno UKR dijete. Referenični uzorak bio je organiziran zbog određenih komparacija s UKR učenicima (N=124). Istraživanjem su potom bili obuhvaćeni svi učenici onih odjeljenja u koja su bili uključeni UKR učenici; takvih je učenika bilo oko 900. Bilo je provedeno a) sociometrijsko ispitivanje da bi se ustanovio sociometrijski položaj UKR učenika, i b) anketiranje stavova ostalih učenika prema UKR djeci i njihovoj integraciji u redovne osnovne škole. Ispitani su analogni stavovi roditelja (N=700) i stavovi razrednih nastavnika.

U obzir su uzete tri grupe varijabli:

1. Varijable socijalizacije koje su bile ispitane ovim mjernim instrumentima: a) AAMD – Adaptive Behavior Scale for Children and Adults, 1974; b) SSV skala (autor V. Stančić) – Skala za ispitivanje stavova i vrijednosti; c) DR – 2 test (autor V. Stančić) – Test dopunjavanja rečenica za djecu mlađe osnovnoškolske dobi; testom se ispituju različiti aspekti socijalnog razvoja; d) Skala procjene socijalnog ponašanja (autori M. Ljubešić i M. Novosel).

2. Varijable obrazovanja bile su ispitane ovim mjernim instrumentima: a) Skala procjene svladavanja nastavnog gradiva iz hrvatskog ili srpskog jezika (autori Lj. Mavrin–Cavor, T. Landsman i T. Prvulović); b) Skala procjene svladavanja nastavnog gradiva iz matematike (autori Lj. Mavrin–Cavor i T. Landsman); c) Zadaci objektivnog tipa iz hrvatskog ili srpskog jezika – ZOT HSJ (autor T. Prvulović); d) Zadaci objektivnog tipa iz matematike – ZOT MAT (autori T. Landsman i Lj.

Mavrin–Cavor).

3. Varijable efekata socijalizacije i obrazovanja. U istraživanju se pošlo od hipoteze da će eventualno bolji uspjeh u socijalizaciji i obrazovanju koji postižu UKR učenici u E modelu no u ostalim modelima imati pozitivne efekte na njihov položaj u razredu i na stavove ostalih subjekata relevantnih za uspješnost integracije. Zbog toga su ispitani pretpostavljeni efekti a) sociometrijskim testom; b) anketnim listom za učenike, c) anketnim listom za njihove roditelje, i d) anketnim listom za razredne nastavnike.

Svi mjerni instrumenti primijenjeni su dva puta, tj. prije uvođenja eksperimentalnog rada u E modelu (inicijalno ispitivanje) i nakon završetka rada u E modelu (finalno ispitivanje). U oba ispitivanja primijenjeni su svi mjerni instrumenti u E grupi i u K grupama, osim što je referenična grupa bila obuhvaćena samo inicijalnim ispitivanjem. Na temelju oba ispitivanja trebalo je ustanoviti uspjeh učenika u E grupi (po završetku posebno organiziranog rada) u komparaciji s uspjehom učenika u kontrolnim grupama.

U E grupi bio je organiziran rad po posebnom programu koji su izvodili defektolozi i razredni nastavnici. Rad je trajao od početka prosinca g. 1983. do početka lipnja 1984. godine. U tu svrhu bile su obavljene posebne pripreme defektologa i razrednih nastavnika, a bila su nabavljena i posebna didaktička sredstva za UKR učenike.

Komparacija uradaka svih ispitanika provodi se u horizontalnoj i vertikalnoj dimenziji za sve grupe ispitanika i za sve varijable po ovoj shemi:

Operacionalno definirane varijable
(mjerni instrumenti) 1 do

12

Inicijalno
ispitivanje

interpo-
lirani
novi mo-
del rada

nikakav
speci-
fičan
rad

postoje-
ći model
rada

rad karak-
terističan
za speci-
jalne škole

Finalno
ispitivanje

$$E_{fin}$$

$$K-1_{fin}$$

$$K-2_{fin}$$

$$K-3_{fin}$$

Sva su terenska ispitivanja završena kra-
jem lipnja g. 1984, a od tada se obavljaju
radovi na pripremi podataka za elektronsku
obradu kao i analiza podataka radi navede-
nih komparacija. Izrađuju se već izvještaji
za neke od tih analiza. Sav istraživački rad
obavlja ekipa suradnika Fakulteta za defek-

tologiju u Zagrebu, a veliku pomoć u te-
renskim istraživanjima pružili su T. Prvu-
lović, prosvjetni savjetnik Zavoda za pro-
svjetno—pedagošku službu Zajednica opći-
na Osijek i V. Petrović—Galić, defektolog—
stručni suradnik u školi „I. G. Kovačić“
u Osijeku.